

ΣΤΕ 149/2018 [Νόμιμη ΥΑ ΥΠΠΟΑ για μη χαρακτηρισμό ως μνημείων κτηρίων και εγκαταστάσεων πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού]

Περίληψη

- Για τον χαρακτηρισμό ακινήτου ως μνημείου δεν απαιτείται τρέχουν όλα τα κριτήρια που μνημονεύονται στην διάταξη του άρθρου 1 του ν. 3028/2002, αλλ' αρκεί προς τούτο η συνδρομή έστω και ενός από τα κριτήρια αυτά (ΣΤΕ 1493/2015). Εξάλλου, για το χαρακτηρισμό ακινήτου ως διατηρητέου μνημείου, λόγω της αρχιτεκτονικής αξίας του, δεν αρκεί, κατά την τεχνική κρίση της διοίκησης, το κτίριο αυτό να αποτελεί απλώς δείγμα, αρχιτεκτονικής τάσης μίας συγκεκριμένης εποχής ή να εμφανίζει επιρροές από συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό κίνημα, αλλά θα πρέπει να έχει ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αξία που θα το διαφοροποιεί από τα κτίρια της κατηγορίας του.

Η νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των προαναφερθεισών διατάξεων του ν. 3028/2002 ελέγχεται από τον ακυρωτικό δικαστή, τόσο ως προς την πληρότητα της αιτιολογίας όσο και ευθέως για την ορθή εφαρμογή του νόμου, εφόσον από τα στοιχεία του φακέλου διαπιστώνεται με βάση και τα διδάγματα της κοινής πείρας η συνδρομή ή μη των κριτηρίων που προβλέπονται από τον νόμο για τον χαρακτηρισμό.

Το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων γνωμοδότησε: α) «Ομόφωνα υπέρ του μη χαρακτηρισμού ως μνημείου του κελύφους του αρχικού κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού (αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων) του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού, διότι δεν είναι δυνατή η αποκατάστασή του στην αρχική μορφή λόγω των σοβαρών αλλοιώσεων που έχει υποστεί ενώ η αυθεντικότητά του έχει απολεσθεί λόγω των πολλών επεμβάσεων που έχει δεχθεί. β) Κατά πλειοψηφία υπέρ του μη χαρακτηρισμού ως μνημείου του παλαιού πύργου ελέγχου του Αεροσταθμού, του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού, διότι δεν διαθέτει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που επιβάλλει ο νόμος για τον χαρακτηρισμό μνημείων νεώτερων των εκατό ετών. γ) Ομόφωνα υπέρ του χαρακτηρισμού ως μνημείου του Αγγλικού υπόστεγου (Παγόδα), διότι πρόκειται για ένα μοναδικό κτίσμα αυτής της μορφής και της κατασκευής για τον ελληνικό χώρο. δ) Κατά πλειοψηφία υπέρ του μη χαρακτηρισμού ως μνημείου του συγκροτήματος του πρώην Αμερικάνικου Κολλεγίου Θηλέων, διότι δεν διαθέτει σε ιδιαίτερο βαθμό κανένα από τα στοιχεία που απαιτεί ο νόμος 3028/2002, το άρθρο 6, παρ. 1γ, για τον χαρακτηρισμό ως μνημείων κτηρίων νεώτερων των εκατό ετών». Ακολουθώντας, εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση της Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού περί μη χαρακτηρισμού των ως άνω κτηρίων και εγκαταστάσεων, στην οποία περιλαμβάνεται η ως άνω συνοπτική αιτιολογία του Συμβουλίου.

Περαιτέρω, εκδόθηκε και η ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΠΑΝΣΜ/347577/31383/4566/14.12.2016 απόφαση της ίδιας Υπουργού (ΑΑΠ 307/30.12.2016) περί χαρακτηρισμού ως μνημείου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3028/2002, του Αγγλικού υπόστεγου (Παγόδα), του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού, φερόμενης ιδιοκτησίας Ελληνικού Δημοσίου και ΤΑΙΠΕΔ ΑΕ, διότι «πρόκειται για ένα μοναδικό κτίσμα αυτής της μορφής και της κατασκευής στον ελληνικό χώρο».

Η προσβαλλόμενη απόφαση, στηριζόμενη στις κρίσεις του Συμβουλίου, ορθώς εφήρμοσε τις διατάξεις του άρθρου 6 του ν. 3028/2002, καθώς το Συμβούλιο προέβη σε εξαντλητική εξέταση και των τριών κτηρίων με βάση τα κριτήρια της νομοθεσίας και, συγκεκριμένα, την αρχιτεκτονική, πολεοδομική, καλλιτεχνική, κοινωνική, τεχνική και εν γένει ιστορική σημασία τους. Κατέληξε δε μετά από διαλογική συζήτηση, στην οποία συμμετείχαν και οι ενδιαφερόμενοι φορείς, στον μη χαρακτηρισμό αυτών, διαπιστώνοντας ότι κανένα από τα ανωτέρω στοιχεία δεν συντρέχει στον βαθμό που απαιτεί η νομοθεσία για τον χαρακτηρισμό των κτηρίων ως μνημείων. Η κρίση δε αυτή παρίσταται επαρκώς αιτιολογημένη, τόσο αυτοτελώς όσο και συσχετιζόμενη με τις αντίθετες εισηγήσεις των ως άνω υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, διότι αφενός μεν ευρίσκει έρεισμα στα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον του Συμβουλίου από όλες τις πλευρές αφετέρου δε το Συμβούλιο εξέτασε κάθε ένα από τα επιμέρους στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η κρίση των ανωτέρω υπηρεσιών. Συνεπώς, ο περί του αντιθέτου λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Εξάλλου από το πρακτικό του ΚΣΝΜ προκύπτει ότι υπήρξε συσχετισμός των υπό εξέταση κτηρίων με τα ήδη κηρυχθέντα ως νεώτερα μνημεία κτήρια του πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου Αθηνών και υπόστεγα της Πολεμικής Αεροπορίας αλλά σαφής διαφοροποίηση των επίδικων κτηρίων ως προς την αξία τους, σε σχέση με την κηρυχθείσα τελικώς «Παγόδα». Επισημάνθηκε δε ότι ο χαρακτηρισμός των ανωτέρω κτηρίων (του πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου Αθηνών, των υποστέγων και της Παγόδας), τα οποία βρίσκονται όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου σε τοπική συνάφεια και η σκοπούμενη χρήση τους ως εκθεσιακών χώρων ή χώρων στέγασης αεροπορικού μουσείου, εξασφαλίζει τη διατήρηση της συλλογικής μνήμης του αεροδρομίου. Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη διότι δεν επιχειρήθηκε σύγκριση με τα άλλα κτήρια της περιοχής τα οποία έχουν ήδη χαρακτηριστεί κατά τον νόμο ως μνημεία είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Πρόεδρος: Αθ. Ράντος

Εισηγητής: Χρ. Παπανικολάου

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η ακύρωση της ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΠΑΝΣΜ/418724/38577/5515/1488/14.12.2016 απόφασης της Υπουργού Αθλητισμού και Πολιτισμού, που φέρει τον τίτλο: “Μη χαρακτηρισμός ως μνημείων σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3028/2002, κτηρίων και τεχνικών εγκαταστάσεων του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού: 1) Του κελύφους του αρχικού κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού (αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων), 2) Του παλαιού πύργου ελέγχου του Αεροσταθμού, 3) Του αρχικού πυρήνα του συγκροτήματος του πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων Αθηνών (νυν κτήρια Υ.Π.Α.), φερομένης ιδιοκτησίας Ελληνικού Δημοσίου και ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.”.
3. Επειδή, το εκ των αιτούντων σωματείο, «Σ.....» παραιτήθηκε στο ακροατήριο με προφορική δήλωση του πληρεξουσίου δικηγόρου του από το δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως. Συνεπώς, η δίκη πρέπει, ως προς αυτό, να κηρυχθεί καταργημένη, σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 (Α΄ 8).
4. Επειδή, οι αιτούντες, κάτοικοι της περιοχής των Δήμων Αργυρούπολης, Ελληνικού, Γλυφάδας, Ηλιούπολης και Αθήνας, στην εδαφική περιφέρεια των οποίων ευρίσκονται ή με την οποία γειτνιάζουν οι επίμαχες εγκαταστάσεις, με έννομο συμφέρον ασκούν την αίτηση ακυρώσεως, ισχυριζόμενοι ότι η προσβαλλόμενη απόφαση οδηγεί, λόγω της ευρύτερης σημασίας του όλου χώρου του πρώην αεροδρομίου του Ελληνικού, στην υποβάθμιση του ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής.
5. Επειδή, στην ανώνυμη εταιρεία “Τ...”, α) μεταβιβάστηκε, με την 185/2011 απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων, το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της ανώνυμης εταιρείας “Ελληνικό ΑΕ.”, η οποία ως σκοπό έχει τη διοίκηση, διαχείριση και αξιοποίηση της έκτασης και των εγκαταστάσεων του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού (άρθρο 42 ν. 3943/2011, Α΄ 66) και β) μεταβιβάστηκαν, με τις 225/2013 και 234/2013 αποφάσεις Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων, για χρονική διάρκεια 99 ετών, το δικαίωμα επιφανείας και ποσοστό 30% εξ αδιαιρέτου της πλήρους κυριότητας επί των ακινήτων που συγκροτούν τον Μητροπολιτικό Πόλο Ελληνικού - Αγίου Κοσμά, ο οποίος συγκροτήθηκε με το άρθρο 2 του ν. 4062/2012 (Α΄ 70), στον οποίο ανήκουν και τα επίδικα ακίνητα. Συνεπώς, με έννομο συμφέρον και παραδεκτώς εν γένει παρεμβαίνει υπέρ του κύρους της προσβαλλόμενης απόφασης. Εξάλλου, η εταιρεία “Ελληνικό Εταιρεία Διαχείρισης και Αξιοποίησης Ακινήτων Ελληνικού Αεροδρομίου Ανώνυμη Εταιρεία”, με τον διακριτικό τίτλο “Ελληνικό Α.Ε.”, η οποία ως σκοπό έχει τη διοίκηση, διαχείριση και αξιοποίηση της έκτασης και των εγκαταστάσεων του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού (άρθρο 42 ν. 3943/2011) με έννομο συμφέρον και παραδεκτώς εν γένει παρεμβαίνει υπέρ του κύρους της προσβαλλόμενης απόφασης.
6. Επειδή, το άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζει ότι «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας [...] 6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από

το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών». Με τις διατάξεις αυτές ο συντακτικός νομοθέτης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας, καθιέρωσε αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, δηλαδή των μνημείων και λοιπών στοιχείων που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και εν γένει την πολιτιστική κληρονομιά. Η προστασία της κληρονομιάς αυτής συνίσταται στη διατήρηση στο διηνεκές αναλλοίωτων των παραπάνω μνημείων και κάθε στοιχείου του πολιτιστικού περιβάλλοντος, συνεπάγεται δε τη δυνατότητα επιβολής των αναγκαίων μέτρων και περιορισμών της ιδιοκτησίας για την αποκατάσταση των μνημείων στην αρχική τους μορφή, όταν έχουν φθαρεί από τον χρόνο ή ανθρώπινες ενέργειες ή άλλα περιστατικά (ΣτΕ 159/2017, 1493/2015, 2341/2009 7μ., 3611/2007, 1445/2006, 1100/2005, 3050/2004 7μ., 1712/2002, 2801/1991 Ολομ.).

7. Επειδή, η Διεθνής Σύμβαση της Γρανάδας για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2039/1992 (Α΄ 61), ορίζει στο άρθρο 1 ότι η «αρχιτεκτονική κληρονομιά» κατά την έννοια της Σύμβασης περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων ακινήτων αγαθών, τα «μνημεία», στα οποία κατατάσσεται «κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους» και τα «αρχιτεκτονικά σύνολα», που περιλαμβάνουν «ομοιογενή σύνολα αστικών ... κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν ενότητες, που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά». Από τις διατάξεις αυτές, οι οποίες κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος έχουν υπέρτερη του νόμου τυπική ισχύ, συνάγεται ότι τα συμβαλλόμενα στην ανωτέρω Διεθνή Σύμβαση μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να απέχουν από κάθε ενέργεια που βλάπτει αμέσως ή εμμέσως τα μνημεία ή τα αρχιτεκτονικά σύνολα ή τον περιβάλλοντα χώρο τους.

8. Επειδή, στις διατάξεις του ν. 3028/2002 "για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς" (Α΄ 153), ορίζονται τα εξής: "1. Στην προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγεται η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιοτάτους χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος ..." (άρθρο 1) "α) ... Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου, β) ως μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων: αα) ... ββ) ως νεότερα μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία

επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20 ..." (άρθρο 2). Στη συνέχεια, στη διάταξη του άρθρου 3 του νόμου προβλέπεται ότι: "η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται κυρίως: α) στον εντοπισμό, έρευνα, καταγραφή ... β) στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης της ..., γ) ... δ) στη συντήρηση και την κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάστασή της... ε) ... στ) στην ανάδειξη και την ένταξή της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και ζ) στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά". Στο άρθρο 6 του νόμου ορίζονται τα εξής: "1. Στα ακίνητα μνημεία περιλαμβάνονται: α) ... β) ... γ) τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους. 2. ... 4. ... Τα ακίνητα των περιπτώσεων β' και γ' της παραγράφου 1 χαρακτηρίζονται μνημεία με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της Υπηρεσίας και γνώμη του Συμβουλίου (Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου ή Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων κατά περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 50 του νόμου), και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ...

7. Τα αποτελέσματα του χαρακτηρισμού επέρχονται από την κοινοποίηση ή τη δημοσίευση της ανακοίνωσης στην εφημερίδα και αίρονται εάν η απόφαση περί χαρακτηρισμού δεν δημοσιευθεί εντός ενός έτους από αυτές. Εντός του ίδιου χρονικού διαστήματος απαγορεύεται κάθε επέμβαση ή εργασία στο υπό χαρακτηρισμό ακίνητο. ... 9. Η απόφαση χαρακτηρισμού ακινήτου μνημείου ... μπορεί να ανακληθεί μόνο για πλάνη περί τα πράγματα". Περαιτέρω, στο άρθρο 10 του ν. 3028/2002 ορίζεται ότι: «1. Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του ...».

9. Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, όπως συνάγεται και από την εισηγητική έκθεση του ν. 3028/2002, τα μνημεία, ως μαρτυρίες του ανθρώπινου βίου που συγκροτούν αναγκαίο παράγοντα για τη διαμόρφωση και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και των συλλογικών ταυτοτήτων καθώς και για τη διασφάλιση, χάριν και των επερχόμενων γενεών, της ιστορικής συνέχειας και παράδοσης, αλλά και συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής, συνιστούν ουσιώδες στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς η προστασία της οποίας αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας και συγχρόνως, ενόψει και της αναθεωρημένης διάταξης του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, ευθύνη και δικαίωμα του καθενός (βλ. ΣτΕ 1909/2017, 1732/2015, 1493/2015, 887/2008 3673/2007, 1105/2005, 3050/2004 κ.ά.). Ειδικότερα, τα ακίνητα μνημεία που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών χαρακτηρίζονται ως μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αξίας τους, η οποία μπορεί να είναι, μεταξύ άλλων, αρχιτεκτονική, όπως συμβαίνει με τα οικοδομήματα που σημαδεύουν την εισαγωγή μιας σημαντικής περιόδου της αρχιτεκτονικής στον τόπο

μας ή έχουν διακριθεί μέσα από την έγκυρη αρχιτεκτονική κριτική, πολεοδομική, προκειμένου για μεμονωμένο κτίσμα ή για κτιριακό συγκρότημα που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα μιας ιστορικής φάσης εξέλιξης του οικισμού ή δημιουργεί ένα ανάπτυγμα όψεων και συμβάλλει στην ανάδειξη της εικόνας του αστικού τοπίου, ή αξία ιστορική, όταν πρόκειται για ακίνητο ή χώρο που συνδέεται με την εθνική, πολιτική ή κοινωνική ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους ή ορισμένης περιοχής και η διατήρησή του συμβάλλει στη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης (βλ. ΣτΕ 1909/2017, 1732/2015, 1493/2015, 887/2008, 3673/2007, 1105/2005, 3050/2004). Για τον χαρακτηρισμό ακινήτου ως μνημείου δεν απαιτείται να συντρέχουν όλα τα κριτήρια που μνημονεύονται στην προπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 του ν. 3028/2002, αλλ' αρκεί προς τούτο η συνδρομή έστω και ενός από τα κριτήρια αυτά (ΣτΕ 1493/2015). Εξάλλου, για το χαρακτηρισμό ακινήτου ως διατηρητέου μνημείου, λόγω της αρχιτεκτονικής αξίας του, δεν αρκεί, κατά την τεχνική κρίση της Διοίκησης, το κτίριο αυτό να αποτελεί απλώς δείγμα αρχιτεκτονικής τάσης μίας συγκεκριμένης εποχής ή να εμφανίζει επιρροές από συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό κίνημα, αλλά θα πρέπει να έχει ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αξία, που θα το διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα κτίρια της κατηγορίας του (βλ. ιδίως ΣτΕ 1732/2015, 4822/1998, 4946/1997, 6478/1995 πρβλ ΣτΕ 2321/2000). Όπως δε έχει κριθεί, κατά το χαρακτηρισμό δεν εξετάζεται ούτε η έκταση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να προκληθούν στους ενδιαφερόμενους, ούτε η τυχόν επίδραση του χαρακτηρισμού στις νομικές σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, αφού οι κρίσιμες διατάξεις αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος δηλαδή έννομου αγαθού, του οποίου η διαφύλαξη αποτελεί υποχρέωση της Διοίκησης κατά ρητή συνταγματική επιταγή (βλ. ΣτΕ 1732/2015, 3050/2004 κ.ά.). Τέλος, η νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των προαναφερθεισών διατάξεων του ν. 3028/2002 ελέγχεται από τον ακυρωτικό δικαστή, τόσο ως προς την πληρότητα της αιτιολογίας όσο και ευθέως για την ορθή εφαρμογή του νόμου, εφόσον από τα στοιχεία του φακέλου διαπιστώνεται, με βάση και τα διδάγματα της κοινής πείρας, η συνδρομή ή μη των κριτηρίων που προβλέπονται από τον νόμο για τον χαρακτηρισμό (βλ. ΣτΕ 1909/2017, 1732/2015, 1493/2015, 3050/2004 κ.α.)

10. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, ο πρώην Κρατικός Αερολιμένας Αθηνών χωροθετείται στην περιοχή του Ελληνικού. Το πρώτο διεθνές αεροδρόμιο της Χώρας λειτούργησε στη θέση αυτή για περισσότερο από 60 χρόνια, μέχρι το Μάρτιο του 2001 οπότε και μεταφέρθηκε στο Διεθνές Αεροδρόμιο "Ελευθέριος Βενιζέλος", στα Σπάτα. Το έτος 1938 θεμελιώθηκαν οι πρώτες εγκαταστάσεις στην περιοχή «Χασάνι». Πριν την ολοκλήρωσή τους ξέσπασε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, οπότε το αεροδρόμιο χρησιμοποιήθηκε για πολεμικούς σκοπούς. Κατά την περίοδο της Γερμανο-Ιταλικής κατοχής έγιναν εργασίες επέκτασης του αεροδρομίου από τους Γερμανούς για την εξυπηρέτηση των επιχειρήσεών τους. Η συμμαχική αεροπορία επεδίωξε να παρεμποδίσει τις εργασίες με σειρά επιδρομών, κυρίως νυκτερινών βομβαρδισμών, με αποτέλεσμα πλήθος ζημιών. Κατά την αποχώρησή τους οι Γερμανοί κατέστρεψαν τους διαδρόμους του. Σύμφωνα με τα

διαθέσιμα στοιχεία, η πρώτη - πολιτική - προσγείωση έγινε το 1946 και συστηματικά ως πολιτικό αεροδρόμιο της πρωτεύουσας λειτούργησε από το 1950. Τμήμα του αεροδρομίου από το 1945 έως το 1993, χρησιμοποιήθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ως βάση των επιχειρήσεων της Μονάδας Αερομεταφορών, μεταξύ Ρώμης και Μέσης Ανατολής, κατόπιν αδείας της Ελληνικής Κυβέρνησης. Το 1950 το αεροδρόμιο απέκτησε και δεύτερο διάδρομο προσγειώσεων - απογειώσεων, με μήκος 2.250 μ., με παράλληλη επέκταση του πρώτου διαδρόμου στα 2.250 μ. Το 1958 ο κύριος διάδρομος επεκτάθηκε εκ νέου, προκειμένου να μπορούν να προσεγγίσουν και μεγαλύτερα αεροσκάφη, και έφτασε τα 3.000 μ. Αργότερα, τη δεκαετία του 1970, ο κυρίως διάδρομος επιμηκύνθηκε στα 3.500 μ. Το 1957 εγκαταστάθηκε στο κτήριο του δυτικού αεροσταθμού η Ολυμπιακή Αεροπορία και το 1960 κατασκευάστηκε ο πρώτος πύργος ελέγχου. Το 1969 ξεκίνησε να λειτουργεί το Ανατολικό Αεροδρόμιο, αποφορτίζοντας τον Δυτικό Αεροσταθμό. Υπολογίζεται ότι την δεκαετία του 1990 το αεροδρόμιο εξυπηρετούσε από 10 έως 12 εκατομμύρια επιβάτες το χρόνο. Μετά τον τερματισμό λειτουργίας του το 2001, το Αεροδρόμιο του Ελληνικού παρέμεινε κλειστό για τα επόμενα χρόνια και ακολούθησε η διαδικασία εκκαθάρισης από ιδιωτική εταιρεία. Το 2005, για άγνωστο λόγο, ξέσπασε πυρκαγιά στο κτήριο του Δυτικού Αεροσταθμού και μέρος του καταστράφηκε. Εξαιτίας της αδυναμίας φύλαξης του χώρου, σήμερα σχεδόν όλα τα κτήρια και οι τεχνικές εγκαταστάσεις έχουν βανδαλιστεί και λεηλατηθεί. Σε τμήμα του κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού το Πολιτιστικό Κέντρο Εργαζομένων Ολυμπιακής Αεροπορίας (ΠΟΛ.Κ.Ε.Ο.Α.) φυλάσσει τη συλλογή των αντικειμένων που έχει καταφέρει να διασώσει, με στόχο την σύσταση κοινωφελούς ιδρύματος με την επωνυμία "Μουσείο Πολιτικής Αεροπορίας". Σε χώρους του πρώην αεροδρομίου στεγάζεται και η Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία καθώς τα Κέντρα Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας Περιοχής Αθηνών και Μακεδονίας της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, Στη θέση Χασάνι κατασκευάστηκε αμαξοστάσιο του τραμ της Αθήνας και των Αστικών Συγκοινωνιών (πρώην ΟΑΣΑ/ΕΘΕΛ), ενώ κατά την προετοιμασία των Ολυμπιακών αγώνων του 2004 κατασκευάστηκαν δύο γήπεδα μπέηζμπολ, ένα Κέντρο Κάνοε-Καγιάκ Σλάλομ, και μία αίθουσα Ξιφασκίας. Τους τελευταίους μήνες στον χώρο του αεροδρομίου του Ελληνικού έχει δημιουργηθεί καταυλισμός προσφύγων. Εξάλλου, με την απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/11483/321/ 08.03.2006 (Β' 351), χαρακτηρίστηκε ως νεώτερο μνημείο το κτήριο του πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου Αθηνών, διότι "ανήκει σε μια ειδική κατηγορία οικοδομημάτων με ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά, είναι σημαντικό για την μελέτη της ιστορίας της Αρχιτεκτονικής και αποτελεί σημείο αναφοράς για την πόλη των Αθηνών. Είναι δε ένα από τα τελευταία έργα του αρχιτέκτονα Eero Saarinen , που μελετήθηκε και κατασκευάστηκε κατά την περίοδο μεταξύ του 1959 και του 1963. Το κτήριο θα χρησιμοποιείται για εκθεσιακούς και άλλους συναφείς σκοπούς". Περαιτέρω, με την απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/ 41429/1057/05.06.2009 (ΑΑΠ 400) χαρακτηρίστηκαν ως νεώτερα μνημεία τα τρία υπόστεγα Α, Β, Γ της Πολεμικής Αεροπορίας στο πρώην Αεροδρόμιο Ελληνικού (Χασάνι) "φερόμενης ιδιοκτησίας Ελληνικού Δημοσίου μαζί με τα

προσκτίσματά τους, τα οποία ανήκουν στον αρχικό σχεδιασμό του συγκροτήματος και έχουν συνάρτηση με την στατική κατάσταση των κυρίως κτηρίων ... διότι αποτελούν ειδικές κατασκευές ιδιαίτερης τεχνικής σημασίας με ιδιαίτερα βιομηχανικά και τεχνικά χαρακτηριστικά και είναι σημαντικά για τη μελέτη της ιστορίας της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής στη χώρα μας. Επίσης, η αδιάλειπτη λειτουργία τους μέχρι σήμερα είναι συνδεδεμένη με την ιστορία της Ελληνικής Αεροπορίας, στην οποία θα είναι αφιερωμένο και το Ιστορικό Αεροπορικό Μουσείο, που θα στεγαστεί σε αυτά”.

11. Επειδή, ειδικότερα ως προς τα κτήρια που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας δίκης, από τα στοιχεία του φακέλου και, συγκεκριμένα, από τα έγγραφα των υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και των φορέων που ενεπλάκησαν στη διαδικασία, προκύπτουν τα εξής: Α) Κτήριο Δυτικού Αεροσταθμού. Πρόκειται για την πρώτη αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων του Δυτικού Αεροσταθμού, η οποία αποτέλεσε τον πυρήνα του αεροδρομίου μέχρι και το 1969, όταν και ολοκληρώθηκε το κτήριο του αρχιτέκτονα Eero Saarinen και λειτούργησε ο Ανατολικός Αεροσταθμός. Η χρονολόγηση κατασκευής του κτηρίου τοποθετείται μετά το 1938, κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1950. Μέχρι τότε, το κτήριο του Δυτικού Αεροσταθμού εξυπηρετούσε τους επιβάτες όλων των αεροπορικών εταιριών, εσωτερικού και εξωτερικού και μετά το 1969 παραχωρήθηκε στην Ολυμπιακή Αεροπορία αποκλειστικά για τις ανάγκες διακίνησης των επιβατών της. Την ευθύνη για το κτήριο είχε πλέον η εταιρεία, η οποία το συντηρούσε και παράλληλα προχώρησε σε επεκτάσεις εκατέρωθεν του κεντρικού τμήματός του, για την κάλυψη των αναγκών της επιβατικής κίνησης. Το αρχικό κτήριο είναι ισόγειο, επίμηκες και αυτοτελές. Αποδίδεται, κατά πολλούς, στον αρχιτέκτονα Θουκυδίδη Βαλεντή (1908 - 1982), του οποίου η συμμετοχή την περίοδο αυτή αναφέρεται σε άλλα έργα διάταξης αεροδρομίων και μελέτες πύργων ελέγχου, ως μελετητή, δεδομένου ότι τότε ήταν Προϊστάμενος των Αρχιτεκτονικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Αεροπορίας (1935 - 1960). Στην εργογραφία του, ωστόσο, δεν αναφέρεται το εν λόγω κτήριο. Τυπολογικά, πρόκειται για επίμηκες κτήριο, εμβαδού 540,00 μ² (μήκος περ. 55,00 μ. και πλάτος 8,50 - 10,50 μ.), με συμμετρική κάτοψη, αποτελούμενο από κεντρική αίθουσα, εμβαδού 153,00 μ² και ύψους περ. 2,80 μ., και εκατέρωθεν δύο όμοιες αίθουσες, εμβαδού 195,00 μ² και ύψους περ. 3,80 μ. έκαστη. Η πρόσβαση στην κεντρική αίθουσα γίνεται με μικρό εξωτερικό κλιμακοστάσιο (4 βαθμίδες) που καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα. Το κτήριο σχεδιασμένο σε κάναβο, κυμαινόμενο από 2,80 μ. στις πλευρικές αίθουσες και 3,20 μ. στην κεντρική αίθουσα, διαμορφώνεται με ορθογωνικά υποστυλώματα στην κεντρική αίθουσα και στρογγυλά υποστυλώματα στις πλευρικές αίθουσες. Ο κάναβος της κεντρικής αίθουσας προβάλλεται και στην είσοδο, όπου διαμορφώνεται επιμήκης, στιβαρός πρόβολος στηριζόμενος σε έξι εξωτερικά υποστυλώματα μικρότερης διατομής, σε αντιστοιχία με τα εσωτερικά. Μορφολογικά, το κτήριο παρουσιάζει καθαρότητα ως προς τον σχεδιασμό του, με τον κάναβο να είναι αντιληπτός και στις κατακόρυφες επιφάνειες, οι οποίες πληρώνονται με ολόσωμες επιφάνειες υαλοστασίων, χωρίς άλλα διακοσμητικά στοιχεία.

Κατασκευαστικά, πρόκειται για συμβατική κατασκευή, με φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα και η οροφή διαμορφώνεται με ανεστραμμένες δοκούς που είναι ορατές από παρακείμενα κτήρια του αεροδρομίου, μεγαλύτερου ύψους. Το κτήριο έχει δεχτεί μεταγενέστερες επεμβάσεις (προσθήκες κατ' επέκταση) οι οποίες αλλοίωσαν την γενική εικόνα του. Η πυρκαγιά που εκδηλώθηκε το έτος 2005 κατέστρεψε τα μεταλλικά στοιχεία του κτηρίου και διασώζεται το κέλυφος. Β) Πύργοι Ελέγχου, παλιός και νέος. Πρόκειται για δύο κατασκευές, πυργοειδούς τυπολογίας, σύμφωνα με τους κανονισμούς σχεδιασμού των ειδικών αυτών κτηρίων. Χωροθετούνται κεντρικά του αεροδρομίου και αποτελούν συμβατικές κατασκευές από οπλισμένο σκυρόδεμα. Ο πρώτος, αρχικός πύργος ανάγεται στη δεκαετία του 1960, ενώ ο νεώτερος κατασκευάστηκε το 1990 (FIR Αθηνών) και εξακολουθεί να λειτουργεί έως και σήμερα, ελέγχοντας και εξυπηρετώντας το σύνολο του ελληνικού εναερίου χώρου. Γ) Κτήρια Πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων. Πρόκειται για κτιριακό συγκρότημα που χωροθετείται νοτιοανατολικά των βασικών εγκαταστάσεων του αεροδρομίου του Ελληνικού, στα όρια με την Γλυφάδα. Η ιστορία του Κολεγίου ξεκινάει το 1875, από την ίδρυσή του ως σχολείου θηλέων από Αμερικανούς προτεστάντες ιεραποστόλους στη Σμύρνη. Το εν λόγω συγκρότημα κατασκευάστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1930 για τη στέγαση του Αμερικανικού Κολεγίου (Θηλέων) (Orlinda Childs Pierce College) σε έκταση που παραχωρήθηκε από το Ελληνικό Κράτος. Ο σχεδιασμός του ακολουθεί τα πρότυπα των Σχολών που συναντώνται την περίοδο αυτή στην Βόρεια Αμερική, δηλαδή, περικλειστο σχήμα αυλής με ένα κεντρικό κτήριο (εκπαιδευτήριο) αξονικά τοποθετημένο με μνημειακό τρόπο στο τέλος της βασικής αλέας - διαδρόμου από την κεντρική πύλη και τρία αρχικά συνοδά κτήρια (εργαστήρια, κοιτώνες σπουδαστών), κάτοψης σχήματος Π, που αργότερα συμπληρώθηκαν με ένα επιπλέον κτήριο, το οποίο ωστόσο δεν διατάραξε την τυπολογία του συγκροτήματος. Το αρχικό συγκρότημα περιελάμβανε τα κτήρια (1) κεντρικά, (2) και (3) ανατολικά εν επαφή μεταξύ τους και (4) δυτικά συμμετρικό του κτηρίου (2). Αργότερα προστέθηκε και το κτήριο (5) συμμετρικό του κτηρίου (3). Εξαιτίας της όχλησης από την κίνηση των αεροσκαφών, το Κολλέγιο μεταφέρθηκε το 1965 σε νέες εγκαταστάσεις στην Αγία Παρασκευή, και τα κτήρια αποδόθηκαν για την εγκατάσταση της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (Υ.Π.Α.). Το συγκρότημα περιβάλλεται από πλούσια βλάστηση, η οποία περιλαμβάνει μεγάλης ηλικίας δέντρα, ενώ ο κήπος περιλαμβάνει αλέες και διαμορφώσεις. Τόσο η χωροθέτηση των κτηρίων, όσο και τα επιμέρους χαρακτηριστικά τους έχουν αναφορά στον νεοκλασικό σχεδιασμό, με γραμμικές χαράξεις, άξονες συμμετρίας, κλπ. Τα κτήρια του αρχικού πυρήνα του συγκροτήματος, που συνιστούν το παραπάνω περικλειστο σχήμα, είναι διώροφα και τριώροφα, λιθόκτιστα και καλύπτονται με τετράριχτες στέγες. Μορφολογικά, τα κτήρια εμφανίζουν τριμερή οργάνωση όψεων, με βάση από εμφανή πωρόλιθο, λαξευτό κατά το ισόδομο σύστημα, διαχωρισμό βάσης - κορμού με οριζόντια γείσα επίσης από λαξευτό πωρόλιθο, προεξέχον γείσο και πλήρες στηθαίο, με λιτά νεοκλασικά κυμάτια. Κυρίαρχο όλων είναι το κεντρικό κτήριο, η είσοδος του οποίου διαμορφώνεται από πρότυλο με δωρικού ρυθμού κίονες κατασκευασμένους από πωρόλιθο και μνημειακή -

ως προς το μήκος της - κλίμακα εισόδου περιορισμένου αριθμού βαθμίδων. Πώρινα, επίσης, είναι και τα πλαίσια των ανοιγμάτων του ισογείου στο εν λόγω πρότυπο. Ο σχεδιασμός τους έχει αναφορά στο πλαίσιο των ανοιγμάτων του Ερεχθείου. Στην ζωφόρο του υπήρχε η επιγραφή του σχολικού συγκροτήματος που αργότερα αντικαταστάθηκε με αυτήν της Υ.Π.Α. Στο εσωτερικό το κεντρικό κτήριο διαθέτει αμφιθέατρο με θέση για μηχανή προβολής στον εξώστη, σώζονται τα ξύλινα καθίσματα, ενώ στο κέλυφός του σώζονται και τρεις (3) παλαιές μεταλλικές καμινάδες. Αντίστοιχοι, μικρότερης κλίμακας ημιυπαίθριοι χώροι εισόδου (όχι πρότυπα) υπάρχουν στα κτήρια (2) και (3), διαμορφωμένοι με πωρόλιθο. Στις ζωφόρους τους υπάρχουν εγχάρακτες επιγραφές με αναφορά στις λειτουργίες τους όπως "HILL HOUSE" και "BRISTOL HALL". Τα κτήρια βρίσκονται σε καλή κατάσταση διατήρησης καθώς είναι σε συνεχή χρήση και έχουν μεταγενέστερα δεχτεί στο εσωτερικό τους επεμβάσεις προκειμένου να ανταποκρίνονται στα πρότυπα ασφαλείας (κλιμακοστάσια διαφυγής, διαμερισματοποίηση). Επιπλέον, έχουν αντικατασταθεί όλα τα κουφώματα [με εξαίρεση των μεταλλικών κουφωμάτων εισόδου στο πρότυπο του κτηρίου (1)], με νεώτερα αλουμινίου. Ο περιβάλλον χώρος (κήπος με δέντρα και διαμορφώσεις) συμπληρώνεται από μαντρότοιχο με καμπύλα τοιχία εισόδου, διαμορφωμένα με λιθοδομή που φέρει μεταλλικό κιγκλίδωμα και αυλόθυρα τοποθετημένα κατά τον άξονα του κεντρικού κτηρίου του συγκροτήματος. Ο περιβάλλον χώρος συμπληρώνεται επίσης από βοηθητικά κτήρια και κατασκευές, όπως π.χ. από τα κτήρια των υποσταθμών της Δ.Ε.Η., κιόσκι αναψυχής ανατολικά (πίσω όψη), από το κεντρικό κτήριο (1), παραδοσιακής τυπολογίας εξαγωνικού σχήματος κάτοψης, με φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα, ξύλινη σκεπή και επικάλυψη με κεραμίδια.

12. Επειδή, η Γενική Συνέλευση Μελών Δ.Ε.Π. της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου (Ε.Μ.Π.), ζήτησε από το Υπουργείο Πολιτισμού, με το το από 13.07.2016 ψήφισμά της, τον χαρακτηρισμό ως νεώτερων μνημείων κτηρίων, εγκαταστάσεων, αεροσκαφών και κινητού τεχνικού εξοπλισμού στον χώρο του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού και Αγίου Κοσμά. Το ψήφισμα συνοδευόταν από έκθεση ιστορικής και αρχιτεκτονικής τεκμηρίωσης του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Ε.Μ.Π. μηνός Ιουνίου 2016, με την οποία αξιολογούνταν ως σημαντικά ως προς την ιστορική, αρχιτεκτονική, τοπική και τεχνική τους αξία, το Κτήριο του Δυτικού Αεροσταθμού, το Υπόστεγο Ολυμπιακής Αεροπλοΐας, το Αγγλικό Υπόστεγο «Παγόδα», οι δύο Πύργοι Ελέγχου (Παλαιός και Νέος), ο Υδατόπυργος επί της Λ. Βουλιαγμένης, αεροσκάφη και κινητός τεχνικός εξοπλισμός της Ολυμπιακής Αεροπορίας, κτήρια της αρχικής φάσης του πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων (όπου πλέον στεγάζεται η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας), όπως επίσης και κτήρια και εγκαταστάσεις της αρχικής φάσης του Εθνικού Αθλητικού Κέντρου Νεότητας Αγίου Κοσμά (Ε.Α.Κ.Ν.). Η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Κυκλάδων, μετά από αυτοψία που διενήργησε στο χώρο, επεσήμανε, μεταξύ άλλων, τα εξής: Το κτήριο του Δυτικού Αεροσταθμού έχει δεχτεί πλήθος μεταγενέστερων επεμβάσεων

και προσθηκών στο βάθος του χρόνου και παράλληλα με την εξέλιξη του αεροδρομίου. Ωστόσο, ο αρχικός κτίριος του βασικού πυρήνα είναι πλήρως αναγνώσιμος. Το συγκρότημα της Υ.Π.Α. (κτίρια Πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων) έχει δεχτεί στα κτίρια, εσωτερικά, μεταγενέστερες επεμβάσεις προκειμένου αυτά να ανταποκρίνονται στα πρότυπα ασφαλείας (κλιμακοστάσια διαφυγής, διαμερισματοποίηση) και εν μέρει επεμβάσεις στον κήπο. Τα κτίρια των Πύργων Ελέγχου έχουν δεχτεί επισκευές και προσθήκες στο πλαίσιο συντήρησης και εξέλιξης της λειτουργίας τους. Η εν λόγω υπηρεσία, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερα σημαντική ιστορική παρουσία των εγκαταστάσεων του πρώην Κρατικού Αερολιμένα Αθηνών, στο Ελληνικό, για την νεώτερη ιστορία της Χώρας και την ιστορία των μεταφορών, την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία των εγκαταστάσεων (τεχνικών και μη), συμπεριλαμβανομένων των κτηρίων της Υ.Π.Α., και την πολεοδομική σημασία τους για τη σύνθεση ιστορικά της εικόνας της περιοχής στον 20ο αιώνα, τη σύνδεση του κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού με το πρόσωπο του αρχιτέκτονα Θουκυδίδη Βαλεντή και με τον σημαντικότερο αερομεταφορέα της Χώρας ιστορικά, την Ολυμπιακή Αεροπορία, τα ιδιαίτερα τεχνικά χαρακτηριστικά των κτηρίων των υπόστεγων (ολυμπιακής αεροπλοΐας και παγόδα) ως δείγματα τεχνολογίας της εποχής δημιουργίας τους, τις μνήμες που συνδέονται με τον χώρο ως τόπο που έχει δεχτεί μεγάλη φόρτιση αποχαιρετισμών και επανένωσης, τα δεδομένα που προέκυψαν από την αυτοψία στα κτίρια και την κατάσταση διατήρησής τους, εισηγήθηκε, με το υπ' αριθ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΥΜΤΕΑΑΣΕΚ/259525/22456/4566/03.08.2016 έγγραφό της, προς τη Διεύθυνση Προστασίας και Αναστήλωσης Νεωτέρων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού τον χαρακτηρισμό ως νεώτερων μνημείων: α) Του Κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού (Αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων εξωτερικών γραμμών), χωρίς τις μεταγενέστερες επεμβάσεις και αλλοιώσεις προσθήκης κατ' επέκτασης και με το επίμηκες στέγαστρο από οπλισμένο σκυρόδεμα που χωροθετείται στην πίσω όψη του, β) του υποστέγου της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας, γ) του αγγλικού υποστέγου ("Παγόδας"), δ) του συγκροτήματος κτηρίων του πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων/νυν Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (Υ.Π.Α.), με τον περιβάλλοντα χώρο τους (κήπο και κατασκευές/ υποσταθμοί Δ.Ε.Η. κ.λπ.), ε) των δύο διαδρόμων προσγείωσης/ απογείωσης και τροχοδρόμησης (αρχικός και νεώτερος), στ) των δυο Πύργων Ελέγχου (παλιός και νεώτερος), ζ) του υδατόπυργου της πρώην Αμερικανικής Βάσης. Επιπλέον, πρότεινε τον καθορισμό Ζωνών Προστασίας Β των υπό στοιχεία α' έως ζ' κτηρίων καθώς και τον καθορισμό Ζωνών Προστασίας Β των ήδη χαρακτηρισμένων από το ΥΠΠΟΑ κτηρίων του Ανατολικού Αεροσταθμού και των Τριών Υπόστεγων της Πολεμικής Αεροπορίας. Η Διεύθυνση Προστασίας και Αναστήλωσης Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟΑ, αξιολογώντας την ιστορική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση των κτηρίων, έκρινε ότι, από το σύνολο των κτηρίων και υποδομών του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού, αυτά τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό τους ως νεώτερων μνημείων σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3028/2002, είναι: α) Το κέλυφος του αρχικού κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού (αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων) και ο παλιός πύργος ελέγχου του

Αεροσταθμού, διότι αποτελούν εμβληματικές κατασκευές συνδεδεμένες με τις μνήμες των κατοίκων της Αθήνας, καθώς απετέλεσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα την πύλη της πόλης με το εξωτερικό και το εσωτερικό, συνδέονται δε με την Ολυμπιακή Αεροπορία, τον σημαντικότερο αερομεταφορέα της χώρας για πολλές δεκαετίες. Περαιτέρω, αποτελούν σημαντικά τεκμήρια για την εξέλιξη των δομικών έργων και μεταφορών στην Ελλάδα και δείγματα αρχιτεκτονικής και τεχνολογίας των ειδικών αυτών κατασκευών της εποχής τους. β) Το Αγγλικό υπόστεγο (Παγόδα) και γ) Το συγκρότημα του πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων Αθηνών, διότι πρόκειται για σημαντικό δείγμα συγκροτήματος εκπαιδευτικού ιδρύματος κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα του τέλους του 19ου, αρχών του 20ου αιώνα. Κατόπιν τούτου, με την από 4.8.2016 εισήγησή της προς το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, η Διεύθυνση Προστασίας και Αναστήλωσης Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟΑ εισηγήθηκε τον χαρακτηρισμό ως μνημείων, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3028/2002: α) Του κελύφους του αρχικού κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού (αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων), β) Του παλαιού πύργου ελέγχου του Αεροσταθμού, γ) Του Αγγλικού υπόστεγου (Παγόδα) και δ) Του αρχικού πυρήνα του συγκροτήματος του πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων Αθηνών (νυν κτήρια Υ.Π.Α.). Η ως άνω εισήγηση διαβιβάσθηκε με

του υπ' αριθ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΠΑΝΣΜ/259526/22457/3420/04.08.2016 έγγραφο της Υπηρεσίας, προς τους φερόμενους ιδιοκτήτες. Με το υπ' αριθ. 27812/05.10.2016 έγγραφό της η εταιρεία Τ... Α.Ε. διαβίβασε προς την ως άνω Διεύθυνση τις απόψεις της σχετικά με την ως άνω εισήγηση, οι οποίες βασίστηκαν σε έκθεση αξιολόγησης που συντάχθηκε από τριμελή Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, αρχιτεκτόνων και καθηγητών Αρχιτεκτονικών Σχολών της Ελλάδας, και σε έκθεση στατικής επάρκειας των κτηρίων, πολιτικού μηχανικού καθηγητή ΕΜΠ. Κατά το Τ..... Α.Ε., από το σύνολο των κτηρίων και τεχνικών εγκαταστάσεων του Ελληνικού, αξιόλογο είναι μόνον το ξύλινο αγγλικό υπόστεγο «Παγόδα» ως ενδιαφέρον τεχνικό έργο, πρότεινε δε η Τ... Α.Ε. να ανασυναρμολογηθεί και να μετακινηθεί σε άλλη θέση. Επίσης, προτάθηκε η ένταξη του συνόλου ή μερών του κελύφους του αντιπροσωπευτικού κεντρικού κτηρίου στο νέο αρχιτεκτονικό σχέδιασμα της περιοχής, χωρίς να τίθενται στον μελετητή περιοριστικοί όροι χρήσεως, ζώνης προστασίας, απαγορεύσεων σχετικών με την κατεδάφιση ή μερική ανακατασκευή του συνόλου ή μερών του. Το θέμα εξετάσθηκε, ακολούθως, από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων (Κ.Σ.Ν.Μ.) κατά την υπ' αριθ. 27/ 13.10.2016 συνεδρίαση, στην οποία παρέστησαν εκπρόσωποι και εμπειρογνώμονες της Τ..... Α.Ε., εκπρόσωποι της Ελληνικό Α.Ε., του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος ΕΜΠ, του Πολιτιστικού Κέντρου Εργαζομένων Ολυμπιακής Αεροπορίας, της Επιτροπής Αγώνα για το Μητροπολιτικό Πάρκο Ελληνικού, της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, του Δήμου Αλίμου, του Σ.Α.Δ.Α.Σ., του TICCHI, του Συλλόγου Αποφοίτων και της Διοίκησης του Κολλεγίου Αθηνών και ο Αντιπεριφερειάρχης του Ν. Τομέα Αθηνών. Το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, λαμβάνοντας υπόψη την εισήγηση της Διεύθυνσης, τα στοιχεία του φακέλου και τις απόψεις των παρισταμένων κι έπειτα από συζήτηση, όπως

καταγράφεται στο πρακτικό της συνεδρίασης, γνωμοδότησε: «α) Ομόφωνα υπέρ του μη χαρακτηρισμού ως μνημείου, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ 1γ του Ν.3028/2002, του κελύφους του αρχικού κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού (αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων) του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού, διότι δεν είναι δυνατή η αποκατάστασή του στην αρχική μορφή λόγω των σοβαρών αλλοιώσεων που έχει υποστεί, ενώ η αυθεντικότητά του έχει απολεσθεί λόγω των πολλών επεμβάσεων που έχει δεχθεί. β) Κατά πλειοψηφία υπέρ του μη χαρακτηρισμού ως μνημείου, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ 1γ του Ν. 3028/2002, του παλαιού πύργου ελέγχου του Αεροσταθμού, του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού, διότι δεν διαθέτει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που επιβάλλει ο νόμος για τον χαρακτηρισμό μνημείων νεώτερων των εκατό ετών. γ) Ομόφωνα υπέρ του χαρακτηρισμού ως μνημείου, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1γ, του Αγγλικού υπόστεγου (Παγόδα), διότι πρόκειται για ένα μοναδικό κτίσμα αυτής της μορφής και της κατασκευής για τον ελληνικό χώρο. δ) Κατά πλειοψηφία υπέρ του μη χαρακτηρισμού ως μνημείου του συγκροτήματος του πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων, διότι δεν διαθέτει σε ιδιαίτερο βαθμό κανένα από τα στοιχεία που απαιτεί ο Νόμος 3028/2002, το άρθρο 6, παρ. 1γ, για τον χαρακτηρισμό ως μνημείων κτηρίων νεώτερων των εκατό ετών». Ακολουθώντας, εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση της Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού περί μη χαρακτηρισμού των ως άνω κτηρίων και εγκαταστάσεων, στην οποία περιλαμβάνεται η ως άνω συνοπτική αιτιολογία του Συμβουλίου. Περαιτέρω, εκδόθηκε και η ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΠΑΝΣΜ/347577/31383/4566/14.12.2016 απόφαση της ίδιας Υπουργού (ΑΑΠ 307/30.12.2016) περί χαρακτηρισμού ως μνημείου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3028/2002, του Αγγλικού υπόστεγου (Παγόδα) του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού, φερομένης ιδιοκτησίας Ελληνικού Δημοσίου και Τ..... Α.Ε, διότι “πρόκειται για ένα μοναδικό κτίσμα αυτής της μορφής και της κατασκευής στον ελληνικό χώρο”.

13. Επειδή, όπως προκύπτει από το ως άνω πρακτικό του Κ.Σ.Ν.Μ, το Συμβούλιο προέβη στις εξής αξιολογήσεις: Α) Ως προς το κέλυφος του αρχικού κτηρίου του Δυτικού Αεροσταθμού (αίθουσα αφίξεων - αναχωρήσεων): 1. Το κτήριο έχει μέτρια αρχιτεκτονική, κατασκευαστική και ελάχιστη διακοσμητική αξία, διότι είναι ένα κτήριο με ελάχιστα διακοσμητικά στοιχεία και μία συμβατική κατασκευή (σελ. 5), που πέρασε από διάφορες τροποποιήσεις, καθόσον η σύλληψή του ήταν πεπερασμένη και μη επαρκώς μελετηθείσα (σελ. 54 - 55, 72) 2. Δεν τεκμηριώνεται η σύνδεση του κτηρίου με τον αρχιτέκτονα Θουκυδίδη Βαλεντή, διότι ούτε η ύπαρξη μακέτας του έτους 1948, αποδιδόμενης στον Βαλεντή, κεραμοσκεπούς σταθμού με οκτάστυλο πρότυπο συνδέεται με το κτήριο όπως εξελίχθηκε μέχρι σήμερα, το δε αρχικό οκτάστηλο πρότυπο με κυκλική διατομή κολώνας, που αποδίδεται στον Βαλεντή, μετασχηματίστηκε σε πρότυπο με κολώνες τετράγωνης διατομής, και εν πάση περιπτώσει, το κτήριο δεν περιλαμβάνεται στην εργογραφία του (σελ. 26 - 27, 52 - 54, 72, 74 - 75, 80 - 81) 3. Δεν τεκμηριώνεται η σύνδεση του κτηρίου με τα ιστορικά γεγονότα που παρουσιάστηκαν, όπως η άφιξη του Κωνσταντίνου Καραμανλή μετά την πτώση της δικτατορίας, η οποία έγινε στον ανατολικό αεροσταθμό (σελ. 15, 51), ούτε ο δυτικός αεροσταθμός διέθετε ή διατηρεί στοιχεία ικανά να ανακαλέσουν τη

συλλογική μνήμη της ελληνικής κοινωνίας, τοποθετημένος καθώς ήταν σε μια περίκλειστη και ελεγχόμενη περιοχή (σελ 50 - 51). Περαιτέρω, το Συμβούλιο διεπίστωσε ότι το κτήριο έχει υποστεί πολλές επεμβάσεις, ότι δεν είναι δυνατή η αποσαφήνιση των διαφόρων κατασκευαστικών φάσεων αυτού, ότι σήμερα δεν υφίσταται παρά μόνον κέλφος κτηρίου, καθώς στο εσωτερικό δεν υπάρχει καμιά διαμερισματοποίηση ή ανοίγματα και ότι, πάντως, ενόψει των φθορών του, οποιοσδήποτε χαρακτηρισμός θα ισοδυναμούσε με αποκατάσταση και ανακατασκευή σε μορφή της οποίας η αυθεντικότητα δεν μπορεί να τεκμηριωθεί (σελ. 5, 16, 17, 21 - 22, 40, 51, 54 - 56, 72, 74 - 75, 77 - 78, 80). Β) Ως προς το συγκρότημα του πρώην Αμερικανικού Κολεγίου Θηλέων: 1. Ο αρχικός σχεδιασμός των κτηρίων ουδέποτε υλοποιήθηκε, καθόσον η αρχική πρόθεση ήταν η δημιουργία ενός συγκροτήματος επτά κτηρίων κλασικίζοντος ρυθμού γύρω από αυλές, αντ' αυτού δε δημιουργήθηκε συγκρότημα τεσσάρων κτηρίων (σελ. 19, 60 - 61). 2. Τα υφιστάμενα κτήρια έχουν μέτρια αρχιτεκτονική, καλλιτεχνική και κατασκευαστική αξία, τόσο ως επιμέρους κτήρια όσο και ως συγκρότημα, ιδίως δε το το κεντρικό κτήριο, το οποίο δεν έχει τις δέουσες αναλογίες ως προς το πάνω πάτωμα, το οποίο είναι συμπιεσμένο, και το γεγονός αυτό δεν τα διαφοροποιεί θετικά από άλλα αντίστοιχά τους (κτήρια Κολεγίου Αθηνών, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως μνημείο, Αρσακείου, Ανατόλια Θεσσαλονίκης) (σελ. 19, 60 - 61, 62, 73, 76, 78, 81). 3. Δεν τεκμηριώνεται ότι οι Stilwell και Thompson ήταν οι αρχιτέκτονες (σελ. 38 - 39, 63). 4. Το πρώτο αμερικανικό κολέγιο στην Ελλάδα δεν στεγάστηκε στο συγκρότημα του Ελληνικού αλλά στο Παλιό Φάληρο, η όποια δε ιστορικότητα του υφιστάμενου συγκροτήματος συνδέεται μόνο με προσωπικές αναμνήσεις των αποφοίτων και όχι με τη συλλογική μνήμη, οπωσδήποτε δε όχι με την Μικρασιατική καταστροφή (σελ. 41, 43, 62, 73 - 75, 82). Η μειοψηφία των μελών του Συμβουλίου εξέφρασε την άποψη ότι θα έπρεπε να χαρακτηριστεί το συγκρότημα ή μόνον το κεντρικό κτήριο ως μαρτυρία για την εκπαιδευτική ιστορία της Χώρας (σελ. 77 - 78). Γ) Ως προς τον παλιό πύργο ελέγχου: Δεν προέκυψε κάποια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, κατασκευαστική, ιστορική ή άλλη σημασία του εν λόγω πύργου ελέγχου (σελ. 58 - 59, 73 - 75, 78). Μέλος του Συμβουλίου εξέφρασε την άποψη ότι θα έπρεπε να χαρακτηριστεί όχι τόσο για την αρχιτεκτονική του αξία, αλλά γιατί αποτελεί μαζί με τον ανατολικό αεροσταθμό και τα στέγαστρα που έχουν χαρακτηριστεί στοιχεία της μνήμης του αεροδρομίου. Η κρίση αυτή αντικρούστηκε από άλλο μέλος του Συμβουλίου που επεσήμανε ότι ο πύργος ελέγχου του κτηρίου Saarinen είναι πολύ πιο ενδιαφέρων και συνάδει με το συγκρότημα εκείνο (σελ. 81, 82).

14. Επειδή, η προσβαλλόμενη απόφαση, στηριζόμενη στις ανωτέρω κρίσεις του Συμβουλίου, ορθώς εφήρμοσε τις διατάξεις του άρθρου 6 του ν. 3028/2002, καθώς το Συμβούλιο προέβη σε εξαντλητική εξέταση και των τριών κτηρίων με βάση τα κριτήρια της νομοθεσίας και, συγκεκριμένα, την αρχιτεκτονική, πολεοδομική, καλλιτεχνική, κοινωνική, τεχνική, και εν γένει ιστορική σημασία τους. Κατέληξε δε μετά από διαλογική συζήτηση, στην οποία συμμετείχαν και οι ενδιαφερόμενοι φορείς, στον μη χαρακτηρισμό αυτών, διαπιστώνοντας ότι κανένα από τα ανωτέρω στοιχεία

δεν συντρέχει στον βαθμό που απαιτεί η νομοθεσία για τον χαρακτηρισμό των κτηρίων ως μνημείων Η κρίση δε αυτή παρίσταται επαρκώς αιτιολογημένη, τόσο αυτοτελώς όσο και συσχετιζόμενη με τις αντίθετες εισηγήσεις των ως άνω υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, διότι αφενός μεν ευρίσκει έρεισμα στα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον του Συμβουλίου από όλες τις πλευρές αφετέρου δε το Συμβούλιο εξέτασε ειδικά και αντιμετώπισε αιτιολογημένα κάθε ένα από τα επιμέρους στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η κρίση των ανωτέρω υπηρεσιών. Συνεπώς, ο περί του αντιθέτου λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

15. Επειδή, εξάλλου, από το πρακτικό του Κ.Σ.Ν.Μ. προκύπτει ότι υπήρξε συσχετισμός των υπό εξέταση κτηρίων με τα, ήδη κηρυχθέντα ως νεώτερα μνημεία, κτήρια του πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου Αθηνών και υπόστεγα της Πολεμικής Αεροπορίας (σελ 77, 80) αλλά και σαφής διαφοροποίηση των επίδικων κτηρίων, ως προς την αξία τους, σε σχέση με την κηρυχθείσα τελικώς “Παγόδα” (σελ. 74, 75, 77). Επισημάνθηκε δε ότι ο χαρακτηρισμός των ανωτέρω κτηρίων (του πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου Αθηνών, των υποστέγων και της Παγόδας), τα οποία βρίσκονται, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, σε τοπική συνάφεια και η σκοπούμενη χρήση τους ως εκθεσιακών χώρων ή χώρων στέγασης αεροπορικού μουσείου, εξασφαλίζει τη διατήρηση της συλλογικής μνήμης του αεροδρομίου (σελ. 80). Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη, διότι δεν επιχειρήθηκε σύγκριση με τα άλλα κτήρια της περιοχής, τα οποία έχουν ήδη χαρακτηριστεί κατά τον νόμο ως μνημεία, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

16. Επειδή, κατόπιν τούτων, η κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της, ενώ πρέπει να γίνουν δεκτές οι παρεμβάσεις.